

Lauri Kajanoja

24.1.2022

Energian hintojen kehityksen taustekijöistä ja näkymistä

Polttonesteiden ja sähkön hinnat ovat nousseet tuntuvasti viimeisen vuoden aikana Suomessa ja laajasti muualla Euroopassa. Polttonesteiden hinnoissa jyrkät vaihtelut ovat tavallisia, kun taas sähkön kuluttajahinnoissa ne ovat epätavallisia.

Energian hinnoilla on pienempi osuus kotitalouksien kokonaismenoissa Suomessa kuin euroalueen maissa keskimäärin. Lisäksi Suomessa energiahinnat ovat nousseet viimeksi kuluneen vuoden aikana vähemmän kuin euroalueella keskimäärin.¹ Hinnat ovat silti Suomessakin nousseet merkittävästi.

Energiahintojen kansainvälisen nousun taustalla on osin se, että taloudessa koronaviruksen pahin vaihe on hellittänyt. Kokonaiskysyntä on elpynyt, mikä on lisännyt myös energian kysyntää. Samaan aikaan energian tuotanto kärsii yhä jossain määrin siitä, että koronaviruksen alussa investoinnit tuotantokapasiteettiin vähenivät, kun kysyntä pieneni ja sen näkymät olivat hyvin epävarmat.

Polttonesteet

Polttonesteiden kuluttajahintojen vaihteluihin vaikuttavat etenkin raakaöljyn maailmanmarkkinahintojen vaihtelut. Viimeisen vuoden aikana öljyn kysyntä on elpynyt, ja tuotanto ei ole kasvanut yhtä nopeasti. Seurauksena on ollut hintojen nousu.

Öljyn tuotantokin on kuitenkin kasvanut jo tuntuvasti, ja sen odotetaan jatkavan kasvuaan. Sekä OPEC plus-maiden että Yhdysvaltain tuotannon odotetaan kasvavan. Tämän odotetaan vähitellen alentavan hintoja.

Sekä öljyfutuuriin hinnat että ennusteet viittaavat öljyn hinnan hitaaseen alenemiseen lähivuosineljänneksinä. Esimerkiksi Yhdysvaltain energiatietoviraston (Energy Information Administration) tammikuussa 2022 julkaiseman ennusteen mukaan raakaöljyn Brent-laadun barrelihinta hinta alenisi noin 15 dollaria seuraavien kahden vuoden aikana.

Öljyn maailmanmarkkinahinnan nykyinen taso on viime vuosikymmenten historiaan verrattuna melko korkea, joskaan ei lähellä huipputasoa. Raakaöljyn Brent-laadun barrelihinta on viimeisten 25 vuoden aikana vaihdellut vajaan 10 dollarin ja runsaan 115 dollarin välillä, ja nyt hinta on noin 85 dollaria. Korkeimmillaan se kävi vuonna 2008.

Polttonesteiden kuluttajahinnat olivat Suomessa joulukuussa 2021 historiaansa nähden korkeat, lähellä vuosien 2012–2013 tasoa (kuva 1). Kotitalouksien tulotasoon suhteutettuina hinnat olivat joulukuussa 2021 noin 10 % matalammat kuin vuosina 2012–2013 (kuva 2).

Sähkö

Sähkön hinta on noussut EU-maissa ja Suomessakin poikkeuksellisen paljon viimeksi kuluneen vuoden aikana. Sähkön hinnan nousun taustalla on useita tekijöitä. Kysyntää ovat kasvattaneet talouden kokonaiskysynnän elpymisen lisäksi poikkeukselliset sääolot.

Sähkön hintaan Suomessa vaikuttaa sen kysynnän ja tarjonnan kehitys paitsi Suomessa myös laajemmin Euroopassa ja etenkin muissa Pohjoismaissa. Tämä johtuu sähkön siirtoyhteyksistä maiden välillä.

Sähköä tuotetaan osin maakaasun avulla, ja maakaasun hinta on viimeksi kuluneen vuoden aikana noussut jyrkästi EU-maissa. Vaikka hinta on laskenut siitä, mitä se oli kalleimmillaan joulukuun aikana, se on silti

¹ Joulukuussa 2021 energiahintojen nousu vuotta aiemmasta oli Suomessa 16 % ja euroalueella 26 %.

moninkertainen aiempien vuosien hintoihin verrattuna. Varastot ovat pienentyneet, ja maakaasun tuonti Venäjältä Eurooppaan on vähentynyt, vaikka kansainvälisen energiajärjestön IEA:n mukaan Venäjällä olisi merkittävästi kapasiteettia lisätä kaasun vientiä. Myös kivihiilen hinta on noussut, kun sillä on korvattu kallistunutta maakaasua.

Sähkön hintaa on etenkin Pohjoismaissa nostanut myös kuivan kesän aiheuttaman vesipulan vaikutus vesivoiman tuotantoon. Samaan suuntaan ovat vaikuttaneet tuuliolosuhteet. Pohjoismaissa sähkön hintaa on nostanut myös Ruotsin ja Norjan välisten siirtoyhteyksien vajaakäyttö niitä koskevien erimielisyyksien takia.

EU:n päästöoikeuksien hintojen nousu on sekin osaltaan nostanut sähkön hintaa. Päästöoikeuksien hinnan nousun taustalla on arvioitu olevan osaltaan se, että odotukset EU:n ilmastotoimista ovat muuttuneet aiempaa kunnianhimoisempien toimenpiteiden suuntaan. Päästöoikeuksien kallistumisen arvioidaan kuitenkin olevan vastuussa vain pienestä osasta sähkön hinnan viimeaikaista nousua.

Lyhyellä aikavälillä sähkön kuluttajahintaan vaikuttaa osin mennyt hintakehitys sähkön tukkumarkkinoilla. Tämä johtuu siitä, että osassa kotitalouksien sähkösopimuksista tukkuhinnan muutos ei välity kotitalouksen maksamaan hintaan välittömästi.

Lähivuosineljänneksinä sähkön hinnan odotetaan vähitellen alenevan, kun kysyntään ja tarjontaan vaikuttaneiden säätekijöiden ja muiden poikkeuksellisten tekijöiden odotetaan osin väistyvän. Suomessa sähkön tuotantoon vaikuttaa myös Olkiluoto 3:n tuotannon käynnistyminen.

Sähkön hintaa nostaneista tekijöistä kaikki eivät kuitenkaan näytä olevan poistumassa. Maakaasun tuontiin Venäjältä liittyy epävarmuutta. Lisäksi on mahdollista, että EU:n päästöoikeuksien hintojen nousu jatkuu. Siihen vaikuttaa sekä EU:n ilmastopolitiikan kunnianhimoisuus että teknologinen kehitys vaihtoehtoisten energianlähteiden kohdalla.

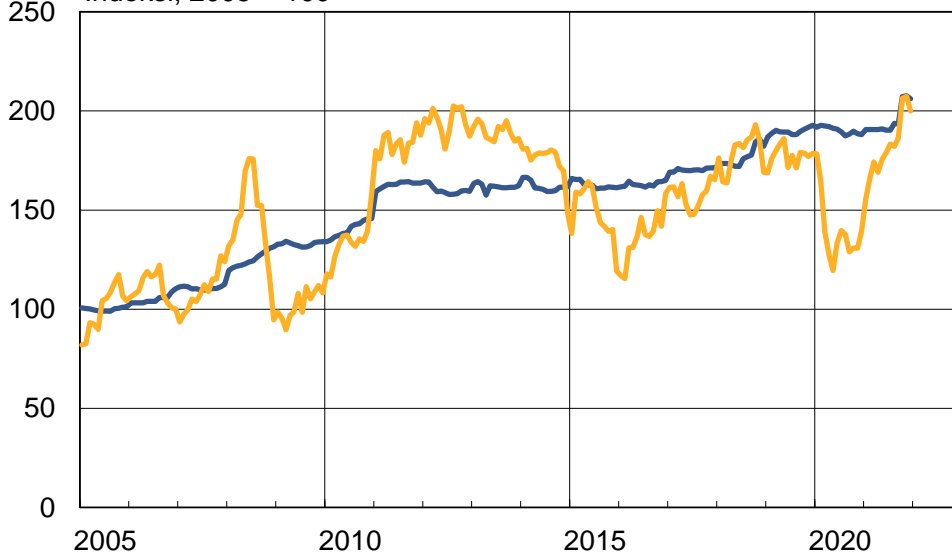
Sähkön kuluttajahinta oli Suomessa joulukuussa 2021 historiaansa nähden hyvin korkea, lähellä lokamarraskuun ennätystasoa (kuvio 1). Kotitalouksien tulotasoon suhteutettuna sähkön hinta oli joulukuussa 2021 noin 10 % korkeampi kuin edellisten kymmenen vuoden aikana keskimäärin (kuvio 2).

Kuvio 1

Kuluttajahinta Suomessa

— Sähkö — Polttonesteet

Indeksi, 2005 = 100

Lähde: Tilastokeskus.

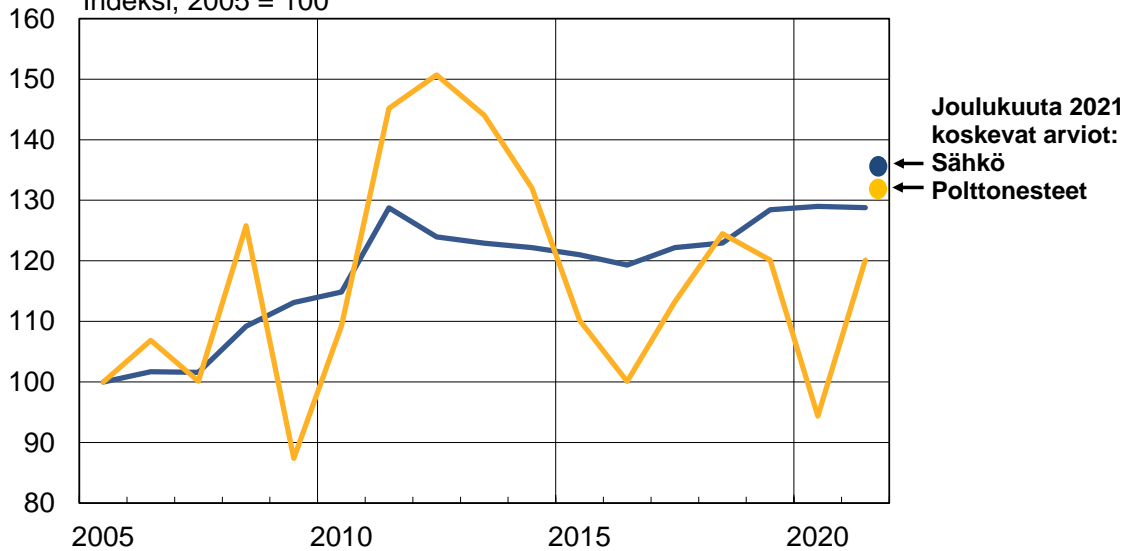
40063

Kuvio 2

Kuluttajahinta suhteessa kotitalouksien henkeä kohti laskettuun käytettävissä olevaan tuloon

— Sähkö — Polttonesteet

Indeksi, 2005 = 100

Väestön ennuste vuodelle 2021: Tilastokeskus. 40063

Tulojen ennuste vuodelle 2021: valtiovarainministeriö.

Lähteet: Tilastokeskus, valtiovarainministeriö ja omat laskelmat.